

NEYİ OLUŞTURAN KISIMLAR

1. Kamış

Ney iki ucu açık silindirik biçimli bir enstrümandır. Üfleme bölgesinde baş parçesinde hava sıkıştırılarak ses elde edilir. Sıkışan hava kamışın içerisindeki liflerin oluşturduğu tabii kanalcıklara çarparak bir titreşim meydana getirir. Sesin kaliteli çıkabilmesi için kamışın gereğinden fazla kalın çaplı veya ince çaplı olması doğru değildir. Bazı acemi ney üfleyicileri çok kalın kamışların daha iyi ses vereceğini düşünmektedirler. Bu yanlış bir yaklaşımdır. Ney boylarına göre ideal kamış çapları hesaplanmıştır. Kamış çapı arttıkça kamış et kalınlığı da artmaktadır. Eğer küçük neylerde çok kalın çaplı kamış kullanılırsa tiz (ince) oktavdaki sesler rahat alınmaz. Ney yapımında en çok tercih edilen kamışlar *Hatay İli Asi Nehri kıyısı ve Samandağ İlçesinde* yetişen kamışlardır.

Ülkemiz dışında Nil Nehri ve Suriye' nin bazı bölgelerinde de ney kamışı yetişmektedir. Ney yapılacak kamış binlerce kamış içerisinden özenle seçilerek alınmaktadır. Bu kamışlar Ekim- Kasım aylarında kesilmektedir. Bu aylarda kesilen kamışlar olgunlaşmış ve suyunu almıştır. Kesilecek kamışların düzgün olmasına, kabuklarının sararmış olmasına, boğum aralıklarının 7-8 cm. geçmeyecek şekilde ve birbirlerine eşit uzunluklarda olmasına özen gösterilmeli, kamış israfının önüne geçilmesi adına çok

ince ve olgunlaşmamış kamışların kesilmemesi, kamış kesen kişinin mutlaka yanında ölçü götürmesi çok önemlidir. Kamış seçilirken çok kalın etli kamışlar tercih edilmez. Dış yüzeyi canlı, parlak ve lekesiz kamışlar ney yapımı için en makbul kamışlardır. Ney yapılacak kamışların 9 boğum üzerine ölçü oturacak şekilde olması gerekmektedir. Altıncı boğuma 2 Yedinci boğuma 2 ve sekizinci boğuma 2 şeklinde delikler açılır. Kamışlarda boğum aralıkları genellikle kök kısmından yukarıya doğru daralarak gider bu gibi kamışlarda yarıdan

yukarıdan ney elde edilebilir. Birde kökten veren kamışlar vardır ki bunlarda kök bölgesinde boğumlar sık ve düzgündür. Bu kamışlar oldukça nitelikli ses verebilirler.

2. Parazvâne

Neyin alt ve üst tarafına takılan ve çeşitli madenlerden yapılan yüzük biçiminde parçalardır. Et kalınlığı 0,50 mm' den kalın olmaması gereken parazvanelerin en önemli vazifesi neyin en nazik kısımları olan uç kısımlarını kırılmalara karşı korumaktır. Bu kırılma en çok başpare takılırken olmaktadır. Ayrıca çarpma ve düşme ile de olabilir. Ney başparesi hava kaçırmaması için çok sıkı takılmalıdır. Bu işlem sırasında kamışa mukavemet katan parazvanedir. Buradan hareketle parazvanenin de sıkı ve mukavemetli olması gerekmektedir. Parazvane ayrıca neye bir estetik de katmaktadır. Parazvanenin boyu 1-1,5 cm dir. Sıs haznesi (üflenen bölüm) bölümünde kullanılan parazvane boyu çok uzun tutulmamalıdır. Kamışın rezonansının bozulmaması için doğal yapısının elden geldiği kadar muhafaza edilmesi gerekmektedir. Ses tınısını ve kalitesini birinci derecede etkileyen ses haznesi bölümünde uzun metal parça kullanıldığında ney ses niteliğini yitirmektedir. Bu bölümde mümkünse 1 cm geçmeyecek parazvane kullanılmalıdır. Neyin alt kısmında ise 1,5 -2 cm boyunda parazvaneler kullanılabilir. Parazvane yapımında altın, gümüş, alpaka gümüş, pirinç gibi madenler kullanılmaktadır. En çok tavsiye edilen oksitlenme az görülen alpakadır.

3. Baş pare

Sadece Anadolu neyinde görülen neyin üfleme kısmına konulan parçadır. Manda boynuzu, Fildişi, Abanoz ağacı, Şimşir ağacı, Derlin, Fiber gibi malzemelerden yapılabilmektedir. Osmanlı dönemi neylerinde fildişi baş parelere rastlanmaktadır. Ülkemizde manda yetiştiriciliği çok yaygın sayılmamaktadır. Afyon, Samsun, Kastamonu gibi illerde yetiştirilen mandanın süt ve

yoğurdu çok kıymetli olduğundan kesimi fazla yapılmamaktadır. Manda boynuzu temin etmek oldukça zor bir durumdur. Tornada işlenmesi de oldukça zahmetli olan manda

boynuzundan baş pare üretimi giderek azalmaktadır. Bunun yerine yaygın olarak bulunabilen ve işlenmesi oldukça kolay olan derlin maddesi tercih edilmektedir.

Derlin ses kalitesi açısından da oldukça nitelikli bir maddedir. Sıkıştırılmış sert bir plastik türü olan derlin koku yapmayan yapısıyla oldukça da sağlıklı bir ürün olarak kabul edilmektedir. Silindir kütük şeklinde satılmakta olan derlin tornaya bağlanmakta ve işlemede çok büyük kolaylık sağlamaktadır. Bazı ney yapımcıları tarafından Fiber kullanılmaktadır. Bu malzeme koku yapması ve kanserojen olmasından ötürü pek tercih edilmediği gözlenmektedir. Turistik neylerde çeşitli ağaçlardan baş pare yapılmaktadır. Şimşir en çok tercih edilenidir. Baş parede belli formlar kullanılmaktadır. Kimi ustalar iç açısını düz tercih ederken, kimileri de iç kısmını 1-1.5-2 mm girintili yapmaktadırlar. Baş parenin neyin ses haznesine giren kısmı hafif konik yapılmaktadır. Koniklik neyin çatlaması riskini azaltmaktadır. Ses haznesine giren kısımda et kalınlığı 1 mm geçmemelidir.

NEY BAKIMI

Sayın Neyzen, Sahibi olduğunuz neyin kamışı, Türkiye'nin Antakya ilinin Samandağ ilçesindeki Âsi Nehri kıyılarından kesilmiştir. Tabiattaki kamışlar ney hâline getirilirken tabii yapısı korunduğundan her neyin kendine has özellikleri vardır. Neyzen, ancak 3-6 ay düzenli bir şekilde bakımını yaparak üflediği neyin karakteristik özelliklerini tanıyıp, neyden en üst verimi alabilecektir.

Neyinizi üstün bir performansla ve yüksek verimlilikle uzun yıllar kullanmak istiyorsanız, lütfen şu tavsiyelere uyunuz:

1.) Her neyin baş pasesi nikâhlı eşi gibidir. Aynı baş pasesi değişik neylerde kullanmayınız. Baş pasesi sık sık çıkarıp takmayınız. Baş pasesi sadece yağlama esnasında çıkarınız.

2.) Neyinize kesinlikle, kamışa giren yerdeki konik açısı farklı olan bir baş pasesi takmaya çalışmayınız.

3.) Neyinizi aşırı sıcaklık değişimlerine maruz bırakmayınız. Soba yakını, kalorifer üstü gibi yerlere koymayınız. Çok soğuk havalarda uzun süre dışarıda tutmayınız.

4.) Eğilmesini önlemek için, neyinizi uzun süre duvara dayalı olarak bırakmayınız. Eğer masa üstü gibi düz bir zemine koyarsanız, baş pasesi masadan taşacak şekilde (yani gövdenin tamamı zemine temas edecek şekilde) koyunuz. Plastik proje kabı, PVC boru gibi hava geçirmeyen muhafaza kaplarını kullanmayınız. Bu konudaki tavsiyem; neyeleriniz için özel olarak imal ettiğim çantasında muhafaza edilmesidir.

Ney kutularının kenar çerçeveleri 8 mm. kalınlığında ıhlamur, alt ve üst kapakları 3 mm preslenmiş kavak kontrplâktan, üzeri sunî deri kaplanarak imâl edilmiştir. Enstrümanları darbelere karşı koruyan kutuların, iç yüzeyleri de neyinizi, hava şartlarına karşı korumak ve kutu içinde hareketi engellemek amacıyla neylere göre yuvalar yapıp özel keçeyle kaplanmıştır. Şifreli kilitli olup sapa ilaveten askı ile de taşınabilmektedir.

Not: Neyinizi çantasına, perdeleri (delikleri) yukarı bakacak şekilde koyunuz ve günde ne kadar süre üflediyseniz, en az o kadar süre çantanın kapağını açık tutarak, neyinizin içindeki rutubeti atmasına izin veriniz. Önemsiz gibi görünen bu işlem, neyinizin içindeki küflenmeyi önleyerek, nahoş kokuları asgariye indirip, ömrünü de 150- 200 yıla uzatacaktır.

5.) Farklı bir estetik sağlamak için parazvâneleri değiştirmek isterseniz, üst parazvâne için 0.30 mm. den daha kalın malzeme kullanmayınız. Neyin en üstteki başpâre takılan boğumu ses kutusu olduğundan, kalın malzeme sesin rezonansını olumsuz yönde etkileyecektir. Alt parazvâneyi istediğiniz kalınlıktaki malzemeden yaptırabilirsiniz. Zamanla olumsuz hava şartlarının etkisi ile parazvânelerde bollaşma meydana gelebilir, bu durumda bana ulaştırma imkânınız olursa aldığınız tarihe bakılmaksızın ücretsiz değiştirileceğini unutmayınız. Bana ulaştıramayacak durumda iseniz, parazvânelerin altına şeffaf bant sararak sıkışmasını sağlayabilirsiniz, aksi takdirde baş pare takarken ses kutusunun çatlamasına sebep olabilirsiniz.

6.) Neyin doğru zamanda, doğru bir yağ kullanılarak, doğru bir sistemle yağlanması verimliliği ve ömrü açısından çok önemlidir.

